

Λόρδος Βύρωνας-Διονύσιος Σολωμός,

μια «συνάντηση» πνευματική..στην ωδή «Εις τον θάνατον του Λορδ Μπάιρον»

Μια «συνάντηση» πνευματική, προδιαγεγραμμένη από τις εκπληκτικές, ιστορικές συνθήκες και εξελίξεις της Επανάστασης του 1821, αλλά και από τη φυσική πορεία των φωτεινών και πεπαιδευμένων πνευμάτων που κάποια στιγμή ανταμώνουν- είτε μέσα από τα κοινά αναγνώσματά τους είτε λόγω των κοινών αξιών τους- είναι κι αυτή που προκλήθηκε τη μαγική «στιγμή» που η λυρική «πένα» του Διονύσιου Σολωμού άγγιξε το χαρτί, για να καταπιαστεί με τη μορφή του ανατρεπτικού και περιπετειώδους Λόρδου Βύρωνα... εκείνου του Άγγλου, ρομαντικού ποιητή που προηγουμένως είχε θαυμάσει τα στιχουργικά του δημιουργήματα, μα τώρα βρισκόταν στο λιμάνι της Ζακύνθου να αναμένει το τελευταίο του ταξίδι στην πατρίδα· ένα «λείψανο» το σώμα του που θα πυροδοτούσε, ωστόσο, στην καρδιά των Ευρωπαίων το αληθινό ενδιαφέρον για τα βάσανα και τις κακουχίες ενός ομόδοξου και εμπόλεμου λαού που ανήκε στη γενιά του Ομήρου, του Περικλή, του Σωκράτη και του Πλάτωνα..

Είναι γεγονός ότι ο φημισμένος ρομαντικός, Λόρδος Βύρων και ο εκκολαπτόμενος τότε ποιητής, Διονύσιος Σολωμός δεν συναντήθηκαν ποτέ δια ζώσης. Ίσως, αν δεν προλάβαινε ο πρόωρος θάνατος τον πρώτο και αν υποχωρούσε η σταθερή άρνηση του δεύτερου να εισέλθει στον βασιικό, γεωγραφικό κορμό της ηπειρωτικής Ελλάδας, σήμερα θα υπήρχαν ιστορικά τεκμήρια μιας σπουδαιάς συνάντησης. Εντούτοις, αυτό που εμπόδισε η μοίρα, η δύναμη της ποίησης το «υλοποιεί» νοερά.

Η σορός του τριανταεξάχρονου Άγγλου, παραμένει στο νησί της Ζακύνθου περίπου για είκοσι ημέρες και μοιάζει σαν να δυσκολεύεται να εγκαταλείψει την γη των Ελλήνων και είναι άγνωστο, αν ο Διονύσιος Σολωμός έγινε έστω στο τέλος, ένας πένθιμος προσκυνητής του περίφημου Βύρωνα- που με τις παράδοξες και ασύμφορες επιλογές του είχε αναστατώσει τους πνευματικούς και πολιτικούς κύκλους της Ευρώπης.

Είναι γνωστό, όμως, ότι ακριβώς εκείνη τη στιγμή ο γιος του κόντε Νικόλαου Σολωμού και της ζακυνθινής Αγγελικής Νίκη είχε αρχίσει να επεξεργάζεται το ποίημα –εγκώμιο, για την περίπτωση του Βύρωνα.

Ένα ποίημα που τους συνδέει ουσιαστικά και φέρνει στο νου τον κοινό τους κώδικα. Ο γράφων και το «αντικείμενο» του γράφοντος συμπορεύονται στον ίδιο φλεγόμενο τόπο, συμπλέουν στην ίδια τρικυμιώδη θάλασσα, κι εμείς γινόμαστε κοινωνοί των σημείων που τους ενώνουν.

Και οι δυο υπερασπίστηκαν με την πένα τους και δόξασαν την αξία της ελευθερίας, στάθηκαν πιστοί, αφοσιωμένοι και εντέλει καταξιωμένοι «θεράποντες» της έκφρασης του υψηλού στοχασμού, **αλλά όχι του αποκομμένου** από τις φλέγουσες «αιτήσεις» του λαού για αξιοπρέπεια, ελευθερία, αποτίναξη κάθε τυραννικής ενέργειας, που τον «απίθωνε» κυριολεκτικά στο χάος της σιλαβιάς και της απαιδευσίας, σε σκοτεινούς και μεσαιωνικούς δρόμους που δεν οδηγούσαν πουθενά.

Και για τους δυο, αν μια πόλη στάθηκε το μελλοντικό «λίκνο» της φήμης τους ή πρόσθεσε κάτι ακόμη στην ήδη υπάρχουσα, αυτή ήταν σίγουρα το Μεσολόγγι. Ο Διονύσιος Σολωμός αναχωρεί από την Ιταλία- την Κρεμόνα και την Πάδοβα- όπου είχε γαλουχηθεί πνευματικά δίπλα σε φωτεινούς ανθρώπους της ιταλικής διάνοησης, όπως ήταν ο Santo Rossi και ο Ugo Foscolo, για να επιστρέψει συγκλονισμένος από το ξέσπασμα της ελληνικής επανάστασης στη Ζάκυνθο. Είναι τότε ακριβώς που ο Μεσολογγίτης πολιτικός Σπυρίδων Τρικούπης τον προσκαλεί επιτακτικά να γίνει ο εθνικός μας ποιητής, να γράψει λογοτεχνία ελληνική...και είναι τότε που το άψυχο χαρτί αποκτά δοξαστικό, επαναστατικό πνεύμα, η πένα που βουτά στο μελανοδοχείο της πολυδιάστατης έμπνευσης, προμηνύει γραφή ανεξίτηλη. Ο «Ύμνος στην ελευθερία», οι «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι», ακόμη και η αποκηρυγμένη από τον ίδιο τον Σολωμό «Ωδή εις τον θάνατο του Λόρδ Μπάιρον» θέτουν στο επίκεντρο το Μεσολόγγι. Το Μεσολόγγι που και ο ξεχωριστός, περιπετειώδης νεαρός από το Νότιγγχαμ επέλεξε να βιώσει την πολεμική αναμέτρηση, να μιμηθεί τον αγαπημένο του Αχιλλέα, να νοσηματοδοτήσει τη ζωή του ανορθόδοξα, να σταθεί ενάντια στις πεποιθήσεις των αριστοκρατικών καταβολών του και εντέλει να χαρίσει, όπως και ο ίδιος αναφώνησε, τη ζωή του στην Ελλάδα, αφήνοντας σε αυτό το γενναίο «ψαροχώρι» την τελευταία του πνοή.

Και ποιο εντέλει το λογοτεχνικό αποτύπωμα αυτών των κοινών στοιχείων που ευδιάκριτα κανείς παρατηρεί;

Μια αποκηρυγμένη, τεχνουργικά, ωδή, ένα ποιητικό έργο που κλείνεται σε έναν τετράστιχο «ανθό» 166 στροφών, τροχαϊκού μέτρου, που καθώς «ανοίγει» τα πέταλά του, ο αναγνώστης γεύεται σταδιακά την αγωνία, την έκσταση, τις συνθήκες των κομβικών σημείων της βυρωνικής περιπέτειας, τις πνευματικές

διακυμάνσεις, τους συλλογισμούς του Λόρδου Βύρωνα, όταν αυτός, πια, είχε λάβει την παράτολμη απόφαση να βρεθεί στην Ελλάδα, και να καταληφθεί πνεύμα και σώμα από τον πόθο της επανάκτησης της Ελευθερίας της.

Κάτω από το βάρος και τη «σειά» του μοτίβου της επιτυχημένης, ήδη, σύνθεσης του « Ύμνου εις την Ελευθερίαν», και βιώνοντας τη φυσική πορεία της ωρίμανσης του ποιητικού του ταλέντου, ο Διονύσιος Σολωμός γίνεται ιδιαίτερα επικριτικός απέναντι σε αυτό το δημιούργημα που σχεδόν το απορρίπτει. Ωστόσο, δεν παραλείπει να αποδώσει, παρά την «κουρασμένη» τεχνική, ένα έργο που η πρώτη του στροφή εγκαθίσταται «γερά» στη λαϊκή μνήμη, λόγω του ρυθμού της και της έντονα εικονικής της αποτύπωσης.

Η στροφή αυτή είναι λόγος μεστός για τον εξής και μόνο παράγοντα, σε αυτόν ενυπάρχουν τρία κυρίαρχα στοιχεία για την έκβαση του Αγώνα: **Πρώτον, η αξία της Ελευθερίας, η οποία προσωποποιείται και συντροφεύει τον Λόρδο Βύρωνα σε κάθε του βήμα· έπειτα το πανάκριβο αντίτιμο του θανάτου που πληρώνει κάθε αληθινά ελεύθερος άνθρωπος στην πορεία των ανθρωπιστικών του διεκδικήσεων· και τρίτον το φιλελληνικό πνεύμα που άνθισε στο πρόσωπο του Βύρωνα και απέσπασε την ευνοϊκή, τη συμπαθή προσοχή του βλέμματος της Ευρώπης που μέχρι τότε κοιτούσε καχύποπτα και με ανησυχία το ελληνικό ζήτημα .**

Οι στίχοι είναι συγκλονιστικοί. Η μούσα που άλλοτε επικαλούταν ο κάθε ποιητής στην αρχή κάθε ποιητικής έμπνευσης, τώρα αντικαθίσταται από τη μορφή μιας γυναικείας, αιθέριας, και συνάμα μαχητικής παρουσίας που προσωποποιεί την Ελευθερία. Το ποιητικό υποκείμενο, που μοιάζει με μια φωνή απροσδιόριστη, της ζητά, αρθρώνοντας μια επιτακτικότητα προστακτική, να κατεβάσει το αμείλικτο σπαθί της, να πάψει για λίγο τη μάχη, τον ιερό αγώνα που επείγει και δε συγχωρεί καμία ανάπαυση, για να πλησιάσει το νεκρό σώμα του Βύρωνα και να του αφιερώσει λίγα από τα δάκρυα της.

**«Λευθεριά, για λίγο πάψε
να χτυπάς με το σπαθί·
τώρα σίμωσε και κλάψε
εις του Μπάιρον το κορμί·»**

Η εικόνα αυτή ενισχύεται ακόμη περισσότερο από το προσκλητήριο του Σολωμού σε ξεχωριστούς προσκυνητές. Από τη μια πλευρά καλεί αποκλειστικά τους γνήσιους ήρωες να τιμήσουν το νεκρό κορμί του Άγγλου πολεμιστή- με πρώτους τους Σουλιώτες. Τους καλεί να γείρουν τα όπλα τους,

όπως κάποτε έγειραν αυτά στον τάφο του Μάρκου Μπότσαρη, ενώ από την άλλη εκφράζει την αποστροφή του για τους προδότες, προειδοποιώντας τους να σταθούν μακριά από το «Λείψανο» του, καθώς η ιερότητα του πρέπει να διαφυλαχθεί.

Αξιοπρόσεχτο, σε αυτό το σημείο της έναρξης της ποιητικής «πλοκής» είναι ότι ο Σολωμός, όχι μόνο ζητά με στόμφο από κάθε δόλιο απόγονο του «Εφιάλτη» να μην προσεγγίσει την ηρωική σορό, αλλά να απέχει κι από την ωδή που μέλλεται να ειπωθεί για χάρη του Λόρδου Βύρωνα.

Δεν επιθυμεί να γίνουν κοινωνοί της έμπνευσής του και της έκφρασης του θαυμασμού του για τον «ξένο» που εγκατέλειψε την πατρίδα του, για να ηχήσει στην καρδιά του και στο πνεύμα του περισσότερο πνεύμα ελληνικό, περισσότερη αγάπη για τη δικαιοσύνη και την ελευθερία απ' ό,τι εκείνη που υπήρχε στη δική τους ανθελληνική καρδιά που έσπειρε τη διχόνοια και κόντεψε να γιρεμίσει το οικοδόμημα του αγώνα, που ήθελε να θεμελιωθεί πάνω του το αναγεννημένο έθνος.

Ο ποιητής, στη συνέχεια, θα επικεντρωθεί δυναμικότερα στην έννοια της ελευθερίας, στον αγώνα με τα πολλαπλά πλήγματα του και φυσικά στον πυρήνα που αναπτύσσονται οι στροφές του έργου, τον Λόρδο Βύρωνα.

Η Ελευθερία **«Μοναχή», «ασυντρόφιαστη»,** εγκαταλελειμμένη, αρχικά, από κάθε είδους βοήθεια, **«αλυσωδεμένη»,** μα **«κάτου απ' το Σταυρό»** εμφανίζεται αναπάντεχα μάχιμη, πολέμια κάθε τυραννίας. Ο ποιητής οραματίζεται το σπάσιμο των αλυσίδων της, στα χέρια της πλέον κρατά μια **«ρομφαία πυρωμένη».** Το θεϊκό δίκαιο είναι μαζί της. Παρόλη τη γιγαντιαία δύναμη της τυραννίας, την απουσία έξωθεν αρωγής, διεκδικεί ξανά την «Ανάσταση» του ελληνικού γένους, με μόνους συμπολεμιστές, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Σολωμός, **«τ' αδικοσφαμένα τα παιδιά»** της, που **«με τα χέρια τσακισμένα»** την **«εσπρώξανε ομπροστά».**

Και είναι, ακριβώς, αυτή η εικόνα της που προσελκύει το βλέμμα και την προσοχή του Βύρωνα, ενώ ο ποιητής την χαιρετίζει κι όποιον την ποθεί τον συγκαταλέγει στους **«μεγάλους που αγαπούν τα μεγάλα».** Και είναι ακριβώς αυτό το σημείο που η ίδια θα γίνει η αόρατη και μόνιμη σύντροφος του Λόρδου Βύρωνα. Είναι αυτή που θα του εμπνεύσει το πάθος για την πάταξη της αδικίας- **«λόγια αθάνατα του λέει με τα οποία στα σωθικά το θυμό του ξανακιάει, εναντίον στην αδικιά».** Είναι αυτή που θα τον οδηγήσει στο Μεσολόγγι και θα ξεπροβάλλει **«ανάμεσα στους κρότους των γενναίων που την παίζουν και κοιτούνται ανάμεσα τους για το θάυμα που θωρούν»,** καθώς αυτή αποκαλύπτει τη δύναμη και την ομορφιά της. Είναι η αέρινη εκείνη

θηλυκή μορφή που κάθε πλάσμα «επεθύμαε να δει», απελπισμένο από τα σκοτεινά και βαριά χρόνια της σκλαβιάς. Είναι το κίνητρο, η αιτία, ο ανώτερος σκοπός με τον οποίο ο Βύρωνας νοσηματοδοτεί την υπόλοιπη ζωή του.

Κι ύστερα ο αγώνας- η μάχη απέναντι σε εχθρούς ορατούς ,αλλά και «υπόγειους» . Ο Σολωμός επισημαίνει τον κύκλο των αντιπάλων. **Οι ξένες δυνάμεις** δεν μοιάζουν φιλικές στο εγχείρημα της επανάκτησης της ελευθερίας. Αδιαφορούν, κοιτούν με καχυποψία κάθε ενέργεια απελευθέρωσης. Κάποιες φορές στέκονται, απάνθρωπα σκληρές ακόμη και σε γεγονότα, όπως αυτών των Ψαρών, δεν διστάζουν να χλευάσουν και να αμαυρώσουν το ολοκαύτωμα με δείπνο εορταστικό, **«Να ανθοστόλιστο τραπέζι. Δεν ειν' γέννημα Τουρκιών. όπου τρώνοντας περιπαίζει την ανδρεία των Ψαριανών..»**, για να υπενθυμίσει ο ποιητής δηκτικά στους βέβηλους συνδαιτυμόνες **«Γειά σας Γάλλοι ευγενικοί!..είν' τα χώματα του Ομήρου που το πόδι σας πατει»**. Πιο δίπλα ακόμη χειρότερη και φοβερή στέκει η **«θεομίσητη»** διχόνοια, που διατρέχει **«κάμπους και κάστρα..χωρίς ναβρει δυσκολιά»**, ο κίνδυνος πλέον είναι εσωτερικός, πιο επικίνδυνος από κάθε άλλον. Η ποίηση του Σολωμού παίρνει πια τη μορφή της νουθεσίας, καθώς βλέπει να παρεισφρέει **«το φίδι»** της διχόνοιας ύπουλα και δόλια στους αγωνιστές. Εκλιπαρεί για την αποτίναξη της, δε σταματά να ικετεύει για την ομόνοια και τη σύμπνοια.

Κι ύστερα ο Λόρδος Μπάιρον, ο βασιικός πυρήνας. Αποκαλύπτεται, ξεδιπλώνεται από τον ομότεχνό του, από τον σύγχρονό του ποιητή που η Ελλάδα και το Μεσολόγγι τους ένωσε σε μια νοερή, πνευματική συνάντηση. Ο Σολωμός επισημαίνει τη φήμη του που θα δώσει νέα πνοή στον ελληνικό αγώνα. Περιγράφει την άφιξή του μέσα σε ένα κλίμα ενθουσιασμού. Προχωρεί στην ανάδειξη των βαθύτερων συλλογισμών του, και σαν να στέκει και ο ίδιος δίπλα του τον ρωτά **«Πες μου Ανδρείε τι μελετούνε οι γενναίοι σου στοχασμοί , που πολλήωρα αργοπορούνε εις του Μάρκου την ταφή;»** και μοιάζει ύστερα να τον συντροφεύει, καθώς ο ίδιος αφήνεται στους μοναχικούς περιπάτους του και «ρεμβάζει». Αναδεικνύει, αντίστοιχα, τον πόθο του Βύρωνα να βρεθεί κοντά στην κόρη του, να της δείξει τα λάφυρα του ηρωισμού, να διδάξει μια ελεύθερη στάση ζωής. Τον προλαβαίνει ο θάνατος. Ο Άγγλος Φιλέλληνας στους ποιητικούς διαδρόμους του Σολωμού οδηγείται στον Άδη, εκεί οι σκιές- τα φάσματα των αγωνιστών- σε αυτή την μεταφυσική ποιητική, ομηρική στιγμή- τον ρωτούν για τη μοίρα των Ελλήνων και ο ρομαντικός ποιητής, προφητεύει κι απαντά **« Η διχόνοια κατατρέχει την Ελλάδα.. αν νικηθεί. ΜΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΠΟΥ ΜΑΣ ΕΧΕΙ. τ'ονομά της ξαναζει»**.

Χρονικά, ο Λόρδος Μπάιρον γεννήθηκε το 1788, πριν 237 χρόνια. Στις 22 Ιανουαρίου, μια μέρα σαν κι αυτή, είδε το πρώτο φως της ζωής. Δέκα χρόνια αργότερα, το 1798 γεννιέται ο εθνικός μας ποιητής, Διονύσιος Σολωμός κι

ακολουθώς η ιστορία και ο Δημιουργός τους ένωσε **τοπικά**, με την ιερή πόλη του Μεσολογγίου να γίνεται ο κοινός τους «φάρος».

Ο ζακυνθινός λογοτέχνης έγραψε τους «Ελεύθερους πολιορκημένους», και εξύμνησε με την «ωδή εις τον θάνατον του Λόρδου Μπάιρον» τον πρόδρομο της θυσίας που ερχόταν... ο ρομαντικός ποιητής και φιλέλληνας «άνοιξε τις πύλες της ηρωικής εξόδου», προσφέροντας ως θυσία τον ίδιο τον εαυτό του, για τη δικαιοσύνη και την ελευθερία των Ελλήνων που τόσο αγάπησε τον πολιτισμό τους και την ιερή γη τους. Η παρακαταθήκη τους ας μείνει αιώνια στη συνείδησή μας και στην καρδιά μας, γιατί δεν είναι απλώς πολύτιμη, αλλά μπορεί να σταθεί λαμπρός «οδηγός» τις στιγμές που λιγοψυχούμε και αναρωτιόμαστε για το παρόν και το μέλλον μας .

Μαρία Καρατζογιάννη
Φιλολόγος ΜΑ Δημιουργικής Γραφής
Συνεργάτιδα της ΒΕΜ